

จิตมหัสจรรย์

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ถาม-ตอบ ปัญหาธรรม วันที่ ๖ ธันวาคม ๒๕๕๓

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองขาว อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

มันคำถามข้อ ๒๘๒. เนาะ

ถาม : ๒๘๒. เรื่อง “จิตทำอะไรอยู่คะ”

หนูเป็นลูกศิษย์คนหนึ่ง (มาอยู่วัดนี้แหละแต่ไม่กล้าพูด นี้เลยขอสอบถามนะ) หนูไปอยู่วัดเฉพาะวันหยุด คนเยอะมากเลยไม่มีโอกาสได้ขอความเมตตาจากหลวงพ่อบอกถามเกี่ยวกับการปฏิบัติ เลยขออนุญาตสอบถามทางนี้เจ้าคะ ขอความเมตตาด้วยคะ

๑. ปกติหนูจะภาวนาพุทโธก่อนนอนทุกคืนจนหลับไป แต่ทุกคืนจะรู้สึกตัวตื่นมา มันเหมือนฝันเป็นเรื่องนั้นเรื่องนี้ แต่มันเหมือนเรารู้ตัวตื่นอยู่ เป็นเรื่องนั้นเรื่องนี้ตอนที่เรารู้ตัว เหมือนเรารู้ดีทุกอย่าง แต่พอหนูตื่นขึ้นมา มันจะคลั่งคล้ายคล้าคลา นึกไม่ค่อยออกเหมือนฝัน มันเป็นการทำงานอย่างหนึ่งของจิตหรือเปล่าคะ (นี่พูดถึงนะ)

๒. เวลาตื่นนอนตอนเช้า พอหนูรู้สึกตัว ร่างกายเหมือนจะเป็นสมาธิอยู่แต่ไม่ใช่ปกติ หนูจะภาวนาต่ออีกนิดหนึ่ง แล้วก็ค่อยๆ ทำความรู้สึกตัว แล้วค่อยลืมตาตื่น (บางครั้งถ้าตื่นออก จะแผ่เมตตา) จิตมันทำงานต่อเนื่องใช่หรือเปล่าเจ้าคะ

๓. เมื่อประมาณอาทิตย์กว่า มีเหตุการณ์หนึ่ง พอหนูล้มตัวลงนอนหลับตา พอเริ่มจะภาวนาพุทโธ มันเหมือนร่างกายเรามี ๒ อัน มันเบากับหนัก อันเบาอยู่ข้างบน มันจะแผ่วๆ มันจะเหลือมออกเหลือมกันนิดๆ จิตใจมันกึ่งๆ งงๆ และตกใจนิดหนึ่ง มันแว็บขึ้นมาว่าเหมือนวิญญาณจะออกจากร่าง จึงรู้สึกว่ จิตใจมันกระสับกระส่าย หนูเลยค่อยๆ ทำความรู้สึกตัว แล้วค่อยๆ ขยับพลิกตัว พอมาคิดดูตอนเช้าก็ไม่เห็นมันจะเป็นอะไรเลย พออีกวันมันทำท่าจะเป็น

อีก คราวนี้ตั้งใจจะคุมมัน แล้วมันก็ไม่เป็นเจ้าค่ะ มันเป็นอาการอะไรสักอย่าง ของจิตหรือคะ

หลวงพ่อ : นี่พูดถึงว่าจิตมันอยู่ที่ไหนไง เขาสงสัยเรื่องจิต เวลาเราจะตอบปัญหา อย่างนี้นะเราจะคิดอยู่ อย่างเมื่อวาน ที่พูดเมื่อวานนี้เขาจะมองว่าการกำหนดพุทโธ การทำสมณะนี่มันจะมีปัญหาไปหมด เวลากระแสสังคัมเขาจะบอกว่าในการปฏิบัตินี้ระวังนะ เดี่ยวจะเป็นบ้า ระวังนะเดี๋ยวจะเสียดิ ระวังนะจะเสียดิหายไปหมดเลย

เวลาพูดเขาพูดอย่างนั้น แต่ในความเป็นจริงนะ เวลาคนที่ทุกข์ที่ยากอยู่ตาม โรงพยาบาล เขาโดนกระแสสังคัมบีบคั้น เขามีความทุกข์ เขาโดนกระแสสังคัม เขาโดน การกระทำกัน ในทางโลก แล้วคนเสียดิ ในโรงพยาบาลมีเยอะแยะไปหมดเลย แต่เขาไม่ พูดถึง แต่เวลาจะปฏิบัตินี้ จะเป็นอย่างนั้น จะเป็นอย่างนั้นนะ แล้วก็ทำให้เรากลัว พอทำ ให้เรากลัวเราจะไม่กล้าทำสิ่งใดกัน

แต่นี้พอเราทำสิ่งใดไปแล้วมันเจอเหตุการณ์แบบนี้ เห็นไหม มันก็เหมือนแบบที่ เขาว่า แต่แบบที่เขาว่านี่ คำว่าแบบที่เขาว่านี่เราจะบอกว่า คนที่เริ่มจะภาวนาถ้าจิตเป็น ปกตินะ เราจะรู้สึกตัวอยู่ สิ่งใดนี่เราจะมีสติปัญญาของเรา แล้วจะแก้ไขของเรา แล้วถ้า ไม่มีเวรกรรม.. ถ้าไม่มีเวรกรรมนะสิ่งนี้มันเป็นอาการของใจ แล้วใจถ้ามีสติอยู่มันจะ แก้ไขสิ่งนี้ มันจะมีสติควบคุม แล้วมันจะแก้ไขสิ่งนั้นไป จนกลับมาเป็นปกติ

คำว่าเป็นปกติ คือกำหนดพุทโธ พุทโธ ถ้ามันจะลงมันก็จะลงของมัน ถ้ามันไม่ ลงมันก็คือกันอยู่อย่างนี้ คือหมายถึงว่า มันก็จะแบบว่าไม่ลง ถ้าคือก็คือว่าภาวนาไปแล้ว มันเหมือนกับมีอะไรต่อต้านอยู่.. คำว่าถ้าจิตไม่ลงนะ พุทโธ พุทโธ พุทโธ เหมือนหัวชน ฝาเลย พุทโธแล้วก็ไม่ลง พุทโธแล้วก็ได้อะไร นี่คือมันไม่ผิดปกติใจ คือมันไม่มีอะไร เสียดิหาย.. แต่ถ้าพุทโธไปแล้วมันตกใจ มันมีอะไรเข้ามา อันนั้นเราก็พยายามแก้ไขให้มัน เป็นปกติ

คำว่าปกติ.. ถ้าจิตมันปกติ ทำดีต้องได้คิสิ เราพยายามจะค้นหาตัวเอง พยายามจะ ค้นหาวิทยทรัพย์ จะค้นหาความรู้สึกของเรา ดูสิเวลาเขาไปวัด เขาไปป่าช้ากัน เขากลับตี กลัวผีกลัวดวง กลัวต่างๆ แต่เวลาเราตายไป เห็นไหม มันเป็นเรื่องเขาเล่ากันเป็นนิทาน

เนาะ อย่างเช่นเรานี่เราเป็นคนกลัวผีมากเลย แต่เวลาก่อนตายเราจะสั่งไว้เลยนะ “เวลาตายแล้วอย่าเอาไปป่าช้านะ กลัวผี”

นี่มันยังคิดไปอนาคตนะว่าถ้าไปอยู่ป่าช้าแล้วจะกลัวผี แต่ไม่ได้คิดถึงเลยว่าจิตวิญญาณนี้เวลาออกจากร่างไป.. จิตถ้าคืนนะ จิตถ้าดีถ้าทำคุณงามความดีนี่ออกไปเขาเรียกเทพ เพราะให้ผลประโยชน์ ถ้าจิตออกไปนะ คูสืออย่างเช่นที่ว่าจิตออกไป จิตที่มันมีความอาฆาตมาดร้าย ไปอยู่ในที่ต่างๆ แล้วเที่ยวมารังควานคนนี่เขาก็เรียกว่าผี เห็นไหม มันก็คือวิญญาณนั่นแหละ วิญญาณที่ดีก็เรียกว่าเทพ เรียกว่าสิ่งที่มาเกื้อกูลพวกเรา ถ้าวิญญาณที่รังแกเขา วิญญาณอาฆาตมาดร้ายก็จะไปทำลายคนอื่น แล้ววิญญาณเราละ..

เพราะวิญญาณของเรา จิตของเรา เรามาศึกษาพุทธศาสนา เราถึงพยายามจะทำจิตใจของเราให้เป็นจิตใจที่ดีงาม ถ้าจิตใจที่ดีงาม มันก็เป็นผลของวิญญูะ คือว่ามันก็เกิดตายในธรรมชาติอยู่อย่างนี้แหละ แต่ถ้าเราจะเริ่มปฏิบัติ เราจะเริ่มทำความสะอาด เริ่มทำให้หัวใจเราผ่อนคลาย ทำให้จิตใจเราเป็นธรรมขึ้นมา มันก็ต้องพยายามทำความสงบของใจเข้ามา เพื่อจะเข้าไปรักษาใจของเรา ไปทำจิตใจของเราให้เข้มแข็ง แล้วให้มันหัดใช้ปัญญา หัดออกฝึกหัดให้จิตใจเราออกไปใช้ปัญญาเพื่อสอนใจตัวเอง

สอนใจตัวเองให้เห็นว่าความหลงผิดของใจ.. นั่นก็ของเรา นี่ก็ของเรา เราหลงผิดกันไปหมดเลย เราหลงผิดเพราะอะไร เพราะเรามีความไม่รู้สึกรู้สีกตัวเราเอง คืออวิชชามันครอบคลุมใจเราอยู่ เราถึงพยายามทำจิตของเราให้สงบเข้ามา แล้วใช้โลกุตตรปัญญา คือเอาใจสอนใจ!

ที่ครูบาอาจารย์สอน มันก็คือครูบาอาจารย์สอน มันเป็นธรรมะจากข้างนอก แต่ถ้าธรรมะที่เกิดจากใจขึ้นมา มันจะต้องอาศัยจิตเราที่สงบ จิตเราที่ไม่มีกิเลส

กิเลสคือความวิตกกังวล กิเลสคือนิเวศธรรม นิเวศธรรมมันจะไปกั้นมรรคผล นิเวศธรรมจะไปกั้นสมาธิ จะไปปิดกั้นความเป็นปกติของใจ นี่คือนิเวศธรรม

ความลังเลสงสัยนี่คือนิเวศธรรม ทั้งลังเลสงสัย ทั้งวิตกวิจารณ์ ทุกอย่างมีปัญหาไปหมดเลย นี่มันเป็นเพราะอะไร เพราะตัวเองไม่มั่นใจในตัวเอง ตัวเองไม่เข้าใจตัวเอง เราถึงมาภาวนาพุทโธ พุทโธกันอยู่นี้ ก็เพราะเพื่อสร้างความมั่นใจ ให้ตัวเองมั่นใจตัวเอง

มันเอง แล้วธรรมชาติของพลังงานนี้ เห็นไหม คูสิโรงงานไฟฟ้านิวเคลียร์ เขาจะต้องพยายามดูแลรักษามหาศาลเลย เพื่อป้องกันกัมมันตภาพรังสีมันจะออกไปทำลายคนอื่น

จิตใจของเรา.. สิ่งที่อยู่ในหัวใจของเรา อวิชชาที่มันออกไป พลังงานที่มันกระจายตัวออกไป แล้วพุทโธ พุทโธ นี่คือการรักษา เพื่อรักษาพลังงาน เห็นไหม ถ้านิวเคลียร์นะ เขาทำเป็นอาวุธสงคราม เขาทำร้ายถึงชีวิตของคน.. แต่ถ้านิวเคลียร์ทางสันติ เขาใช้พลังงานมันเพื่อมาทำพลังงาน เพื่อเป็นประโยชน์กับสังคม

จิตใจของเรานี้มันเป็นมาร มันเป็นสิ่งที่เป็นอวิชา ที่ความไม่รู้มันทำลายตัวเราเองมาตลอด ทำลายทุกๆ คนมาตลอดเลย เราถึงพยายามตั้งสติของเราขึ้นมา เพื่อให้เป็นพลังงานทางสันติ ! ถ้ามันเป็นพลังงานทางสันติขึ้นมา มันจะเป็นประโยชน์กับเรา เห็นไหม

ทีนี้พอเป็นประโยชน์กับเราแล้ว เวลาทำขึ้นไป กิดคูสิโรงไฟฟ้านิวเคลียร์นี่นะ เวลาจะสร้างแต่ละโรงขึ้นมาเขาต้องทำประชาพิจารณ์นะ ต้องมีการโต้เถียงกันมหาศาลเลย บางคนก็เห็นประโยชน์ บางคนก็ไม่เห็นประโยชน์

ฉะนั้นเวลาเราจะภาวนาของเราขึ้นมา นี่ระหว่างกิเลสกับธรรม.. กิเลสคือความลั้ลเสงสัย กิเลสคือความวิตกวิจารณ์ของเรา กับธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า นี่มันจะประชาพิจารณ์ต่อกัน พอประชาพิจารณ์ต่อกัน มันก็เกิดปัญหาขึ้นมาแล้ว เห็นไหม พอเกิดปัญหามาขึ้นมานี้เราจะตั้งสติของเราอย่างไร เราจะตั้งปัญญาของเราอย่างไร

ฉะนั้นพอเราพุทโธ พุทโธนี่มันเป็นกลาง พุทโธนี่เป็นพุทธานุสติ เรากำหนด พุทโธ พุทโธ พุทโธ ให้จิตใจมันเกาะพุทโธสิ่งนี้ไว้.. แล้วเวลาประชาพิจารณ์ก็คือความคิดใจ ความคิดฝ่ายดีฝ่ายชั่ว ถ้าความคิดฝ่ายดีขึ้นมา เราก็ต้องคิดว่าเราเกิดมาทำไม เราเกิดมาเพื่ออะไร การเกิดและการตายนี้แล้วเราจะไปตื่นตื่นกับอะไร

เราจะตื่นตื่นกับอะไร ชีวิตก็เป็นอย่างนี้ ชีวิตนี้เวียนตายเวียนเกิดที่รอบแล้ว เราเคยเป็นเศรษฐิกูมพี เราเคยเป็นนายกเจ้าใจ เราเคยเป็นเทวดา อินทร์ พรหม เราเคยเป็นมาทั้งนั้น จิตใจดวงนี้เคยเป็นมาทั้งนั้น พอมาเกิดใหม่นะ โอ้โฮ.. สดๆ ร้อนๆ เลย

โอ้โฮ.. ยิ่งวัยรุ่นด้วยนะ โอ้โฮ.. ชีวิตนี้ยังอีกยาวไกล แหม..ชีวิตนี้เพริดแพรว นี่มันคิดไง..
มันคิด แต่ถ่าสิ่งนี้มันเป็นของเดิมๆ ของเก่าๆ ทั้งนั้นล่ะ

เวลาบุพเพนิวาสานุสติญาณขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเนะ ไม่มีต้นไม่
มีปลาย มันเกิดตายอย่างนี้มาตลอดแหละ ทีนี้พอเกิดตายอย่างนี้ เพียงแต่เราหลงไปกับ
มันไง เราหลงไปกับมัน หลงไปกับสิ่งนี้ หลงไปกับชีวิตๆ หนึ่ง แล้วชีวิตนี้จริงไหม..จริง
จริงตามสมมุติเนะ เราก็มีพ่อแม่ เราก็มีลูกมีหลาน เราก็มีชาติตระกูล ทุกคนก็ต้องรักต้อง
สงวนเป็นเรื่องธรรมดา เป็นเรื่องธรรมดาแต่มันเป็นของชั่วคราว มันจริงตามสมมุติ

มันมีจริงๆ นี่แหละ แต่ถ่าจริงอย่างนี้ เพราะเราติดอย่างนี้ เห็นไหม นี่เขาเรียกโลก
เราถึงไม่เห็นธรรม เราถึงไม่เห็นคุณงามความดีของใจ.. ถ่าเราเห็นคุณงามความดีของใจ
นะ ถ่าใจมันกำหนดพุทธโธ นี่มีความดีของใจเพราะเราศึกษา เราเชื่อมั่นของเรา เรามี
ศรัทธามีความเชื่อ พอมีความเชื่อเราก็ประพฤติปฏิบัติขึ้นมา ทีนี้พอปฏิบัติขึ้นมา มันจะมี
อาการอย่างใดเกิดขึ้นมา นี่มันเป็นเวรเป็นกรรมของแต่ละดวงใจ

เรื่องจิตนี้เป็นเรื่องมหัศจรรย์มาก ! จิตนี้มหัศจรรย์มาก คุณิ พลังงานนิวเคลียร์นี้
มหัศจรรย์ใหม่ ถ่าคนใช้มัน คือคนไม่เข้าใจมันหรือเป็นคนบ้าอำนาจใช้มันนะ มันจะ
ทำลายชีวิตคนเป็นแสนเป็นล้าน แต่ถ่าคนเข้าใจมัน พยายามดูแลรักษามันเพื่อเอามาทำ
ประโยชน์ เห็นไหม จิตใจของเรานี้เนะ คุณิเวลามันคิดร้ายคิดทำลายตัวเอง มันคิดนี้มัน
ทำลายเรานะ พอยิ่งทำลายเราแล้วนะ ก็เลสมัน ๒ ชั้น ใจ ชั้นแรกก็ทำลายเราก่อน ว่าเรานี้
นะเกิดมาด้อยค่า มันก็เกิดอโก้ เกิดมานะทิจู เกิดอยากจะทำให้คนยอมรับ.. นี่มันทำลายเรา
ก่อนนะ แล้วมันก็ทำลายข้างนอก ๒ ชั้น ๓ ชั้น

แต่ถ่าเราเป็นธรรมนะ มนุษย์ก็เท่ากับมนุษย์ คนก็เท่ากับคน.. คุณิ องค์สมเด็จพระ
สัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้อยู่ที่โคนต้นโพธิ์ หลวงปู่มั่นท่านไม่ออกมาสังคมเท่าไรเลยนะ
ออกมาน้อยมาก หลวงปู่มั่นท่านอยู่ป่าอยู่เขามาตลอดเลย เดียวนี้เนะใครๆ ก็ว่าเป็นลูก
ศิษย์หลวงปู่มั่น หลวงปู่มั่นนี้เป็นอาจารย์ใหญ่ ทุกคนคิดถึงหลวงปู่มั่นหมดเลย.. หลวงปู่
มั่นออกมาสังคมซักขนาดไหน หลวงปู่มั่นอยู่แต่ในป่าในเขา เห็นไหม อยู่ในป่าในเขาแต่
ท่านทำประโยชน์กับตัวของท่านเอง ท่านทำประโยชน์กับความจริงของท่านเอง

ฉะนั้นถ้าจิตมันมหัศจรรย์ ถ้าจิตมันทำดีมันจะได้สิมหาศาลเลย แต่ถ้ามันทำชั่ว ทำชั่วมันทำลายเรา.. ทำลายเรา เห็นไหม นี่สิ่งนี้ถ้าเราควบคุมมัน เราดูแลมัน แต่ดูแลมันนี้ มันก็ไม่ใช่ของง่ายไง จิตนี้มหัศจรรย์นัก แต่จิตนี้กว่าเราจะแก้ไขมัน กว่าเราจะควบคุมมันได้ มันยิ่งยากมาก ! คำว่ายากมาก พระพุทธเจ้าถึงได้สอนเรื่องทำทาน เพราะเรื่องทำทานนี้มันเริ่มฝึกใจ การทำทานคือการฝึก ฝึกว่าเราเสียสละ.. เสียสละ

เวลาอารมณ์ความรู้สึกมันโกรธนี้จะเสียสละได้ไหม เวลาไม่พอใจ เวลาทุกข์นี้เสียสละได้ไหม แต่ถ้าเราไม่เคยฝึกมันเลย แล้วจะเอาอะไรมาเสียสละละ ทานนี้แหละเป็นการฝึกมาตั้งแต่เริ่มต้น การเสียสละนี้เห็นไหม ของใครใครไม่รัก ของใครใครไม่หวง หวงทุกคนแหละ แต่เราเสียสละเพราะจิตใจมันคิดใจว่าสิ่งนี้เป็นประโยชน์ สิ่งนี้เป็นบุญกุศลของเรา สิ่งนี้เป็นคุณธรรม สิ่งนี้เป็นคุณงามความดีของเรา

มันเอาคุณงามความดีแลกเปลี่ยน แลกเปลี่ยนกับไอ้ความยึดมั่นถือมั่น แลกเปลี่ยนกับสิ่งที่มันยึดมั่นตระหนี่ แลกเปลี่ยนกัน แลกเปลี่ยนกันด้วยปัญญา เห็นไหม นี่คือการฝึก.. พอฝึกตั้งแต่นั้นมา พอคนรู้จักทำทานซะใหม่ คนรู้จักรักษาศีลซะใหม่ คนมันก็อยากจะภาวนา เพราะอะไร เพราะมันอยากได้ประโยชน์ที่ดีขึ้น ได้ผลประโยชน์ที่มากขึ้น ทุกอย่างที่เข้มแข็งขึ้น

“ทำทานร้อยหนพันหน ไม่เท่าถือศีลบริสุทธิ์หนึ่ง.. ถือศีลร้อยหนพันหน ไม่เท่ากับทำสมาธิได้หนึ่ง.. มีสมาธิร้อยหนพันหน ไม่เท่ากับเกิดโลกุตตรปัญญาละ”

แต่เดี๋ยวนี้เขาบอกว่าไม่ต้อง เดี๋ยวนี้เขามีปัญญากันหมดแล้ว.. เขาบอกว่าปัญญาปัญญาอย่างนั้นเกิดจากมีสมาธิร้อยหนพันหน แต่ปัญญาอย่างเขานี้ปัญญาอะไร ปัญญาเกิดเอง ปัญญาเกิดจากโลกียะ ปัญญาเกิดจากฐาน ปัญญาเกิดจากภพ ปัญญาเกิดจากอวิชา เพราะว่ามีภพนี้ มารมันคุมภพนี้อยู่ พอมันคุมภพนี้อยู่ แล้วจิตใจนี้เกิดจากมาร มันก็เลยอ้างอิงธรรมะพระพุทธเจ้าไป ว่าพุทธพจน์.. พุทธพจน์..

พุทธพจน์เป็นอย่างหนึ่ง แต่พฤติกรรมมันเป็นอีกอย่างหนึ่ง พุทธพจน์นั้นเป็นคำสอนของพระพุทธเจ้า พฤติกรรม การคิดการกระทำมันเป็นอีกเรื่องหนึ่ง แล้วก็บอกว่านี่พุทธพจน์นะ พุทธพจน์อยู่ที่ในพระไตรปิฎกไง พุทธพจน์ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไง แต่จิตใจของมัน มันจะมีทิฐิมานะของมัน

ฉะนั้นเวลาเราทำขึ้นมา มันจะย้อนกลับมาที่ว่า..

ถาม : ทำไมหนูกาวนาพุทธโศ พุทธโศก่อนนอนทุกคืนหลับไป แต่ทุกคืนจะรู้สึกตัวตื่นมา มันเหมือนฝันเป็นเรื่องนั้นเรื่องนี้ แต่มันเหมือนเรารู้ตัวตื่นอยู่ เป็นเรื่องนั้นเรื่องนี้ ตอนที่ตัวเรารู้ตัวเหมือนเรารู้ดีทุกเรื่อง แต่พอตื่นขึ้นมา มันก็คล้ายคล้ายคลบลคลา นึกไม่ออกเหมือนฝัน มันเป็นการทำงานอย่างหนึ่งของจิตหรือเปล่าคะ

หลวงพ่ : แน่นอน มันเป็นการทำงานของมัน คุณ เวลาที่เขาพูดกันนะเขาพูดถึงปัจเจกการ.. พูดถึงธรรมนะ อวิชา ปัจจยา สังขารา สังขารา ปัจจยา วิญญูณัง.. นี่มันเป็นสัญชาตญาณ มันเป็นการทำงานของจิตใจ ปัจจยาการ แต่ ! แต่มันยังลึกนัก มันต้องผ่านโศดาบัน ผ่านสภิตาภา ผ่านอนาคาขึ้นไป มันถึงเห็นเป็นปัจเจกการ

เดี๋ยวนี้ปัจเจกการเขาพูดกันปากเปียกปากแฉะเลย มันไม่มีปัจเจกการหรือว่ามันเป็นวิชาการ มันเป็นทางวิชาการที่เราพูดกันทางทฤษฎีเท่านั้นแหละ ไม่เห็นจริงหรือ ถ้าเห็นจริงนะกว่าจะเห็นนะ “จิตเดิมแท้ที่ส่องใส” จิตเดิมแท้ที่ส่องใส นั่นละปัจเจกการมันอยู่ที่นั่น อยู่ที่ความส่องใสที่นั่นละ.. ความส่องใส ทำไมมันส่องใส ความใสสะอาดมันเกิดมาได้อย่างไร พลังงานมันไหลขึ้นมาได้อย่างไร แล้วพลังงานนี้มันจะทำลายกันอย่างไร ปัจจยาการมันอยู่ที่นั่น

ฉะนั้นสิ่งที่ว่า “นี่มันเป็นการทำงานของจิตหรือเปล่า” เป็น ! ถ้าเป็น.. เป็นทำไมหนูไม่รู้ละ เป็นทำไมหนูไม่เข้าใจละ นี่เราถึงบอกว่ามันเป็นความหยาบ-ละเอียดในความนึกคิด ความคิดของคนมันมีหลายชั้นหลายชั้นไง แต่ในเมื่อมันเกิดสิ่งนี้ขึ้นมา..

แหม.. อธิบายชะยาว อธิบายชะยาวมาเพื่อให้เห็นใจ ถ้าไม่อธิบายซักแม่น้ำทั้ง ๕ มา บอกว่ามันเป็นอาการของจิต จิตเป็นอย่างนั้นๆ ใ้เราก็อ่า มันก็เป็นอย่างนั้น มันจะเป็นอย่างไรละ.. เพราะอย่างนี้มันก็พูดทางโลกใจ ทางโลกพูดทางวิทยาศาสตร์ใจ วิทยาศาสตร์มันพูดถึงทางทฤษฎี ให้ค่า.. อุณหภูมิขนาดนั้น จะให้ความร้อนอย่างนั้นๆ นี่มันเป็นทางทฤษฎี แต่ทฤษฎีนี้มันมาจากไหนละ.. ทฤษฎีนี้มันมาจากไหน แล้วคนที่รู้ทฤษฎีนั้นมันคือใคร

นี่ก็เหมือนกัน จิตที่จะภาวนานี้ จิตนี้มันสร้างกรรมอะไรมา.. มนุษย์คนหนึ่ง การเวียนตายเวียนเกิด สร้างคุณงามความดีมาแต่ละจิตดวงหนึ่ง มันแตกต่างกันมาอย่างไร แล้วมนุษย์ดวงหนึ่ง จิตดวงหนึ่งที่แตกต่างกันมานี้ แล้วพอปฏิบัติแล้วจะให้เหมือนกัน จะให้มีคุณค่าเท่ากัน เห็นไหม คุณสิทธิประโยชน์โดยนะ เสียงหนึ่งๆ นี่เงินบาทหนึ่งนะเขาว่ามีค่าเท่ากัน เราว่าไม่จริง

เรามีเหรียญบาทหนึ่งจะเอาไปใช้ อู้ฮู.. อย่างหนึ่ง เวลาคนทุกซัคนอยากถือบาทหนึ่งก็อย่างหนึ่ง แต่ถ้าเศรษฐกิจเงินบาทหนึ่งมานะ มันเหมือนกับมีค่าพันหนึ่ง เพราะอะไร เพราะทุกคนเกรงใจไง ถ้าเศรษฐกิจมานะ โอ้โฮ.. เงินบาทหนึ่งเท่ากับมีค่าพันหนึ่ง โอ้อยากนั้นมีบาทหนึ่ง มีค่าเท่ากับสิ่งหนึ่ง เขาถือว่าไม่มีค่าไง

ไม่มีค่าในทางมุมมองของโลกนะ แต่ถ้าค่าทางเจ้าของ เห็นไหม หากนี่เงินบาทหนึ่งเท่ากับเงินพันหนึ่ง โอ้เศรษฐกิจ เงินบาทหนึ่งเท่ากับไม่มีค่าอะไรเลย เพราะว่าเงินเขามีมาก.. นี่ค่าของใจมันไม่เท่ากัน ความรับรู้สึกของใจมันไม่เหมือนกัน

ฉะนั้นถ้าบอกว่าประชาธิปไตยต้องเหมือนกัน นี่วิทยาศาสตร์ไง ค่าต้องเหมือนกันๆ มันจะเหมือนกันต่อเมื่อมันซาระกิเลส ถ้าเป็นโสดาบันนี่โสดาบันเหมือนกัน สกิทาคาก็สกิทาคาเหมือนกัน อนาคตก็อนาคตเหมือนกัน แล้วถ้าเป็นสมาธินี่สมาธิก็แตกต่างกัน สมาธิแตกต่างเพราะเวลาผลประโยชน์ของมัน การกระทำต่างกัน ฉะนั้นพอต่างกัน สิ่งนี้มันถึงว่าเวลาเรากำหนดไปแล้วมันเหมือนรู้..

นี่เราจะบอกว่าจิตนี้มหัศจรรย์ สิ่งที่มีมันเป็น สิ่งที่เราเราอน เห็นไหม คนถามก็เลยงเงาะ ถามเรื่องหนึ่ง ตอบไปไหนก็ไม่รู้"ไกล"ไกลเลย หนูก็เลยไม่เข้าใจใหญ่เลย.. เราพูดมานี้เราจะพูดให้เห็นตัวอย่างก่อนว่า ก่อนที่จิตมันจะทำงานอย่างไร มันมีที่ไปที่ไป ว่าที่ไปที่ไปของจิตมันมีคุณสมบัติอย่างไร มันถึงแสดงออกมาเป็นอย่างไร

ฉะนั้นเวลาเราพูดกัน เราพูดถึงทางวิทยาศาสตร์ เห็นไหม มันต้องเป็นอย่างนั้น จิตต้องเป็นอย่างนั้น อาการของจิตต้องเป็นอย่างนั้นๆ มันก็เป็นวิทยาศาสตร์ เป็นทฤษฎี เป็นปัจจัยอาการ.. แล้วเป็นปัจจัยอาการมันเป็นอย่างไร

นี่ก็เหมือนกัน “สิ่งที่มีมันเป็นนี่มันเป็นการทำงานของจิตหรือเปล่าคะ”

ใช่ ! มันเป็นการทำงาน เราก็ตั้งสติของเราไว้ ตั้งสติของเราไว้นะ.. เวลาฝัน นี่เวลาฝันเวลาเกิดนิมิต เห็นไหม ถ้าฝันนะเราอยู่ในอาการอย่างนั้น เวลาเราเห็นภาพชัดๆ ออกมา เราตื่นมาแล้วเราจำสิ่งใดไม่ค่อยได้ แต่ถ้าเราเห็นเป็นเดือนรางออกมานี่เราจะชัดเจน มันอยู่ระหว่างใจ โลกกับธรรม เห็นไหม ๕๐-๕๐ กิ่ง “กิ่งโลก-กิ่งธรรม” ถ้ากิ่งโลกก็เป็นความจำหมดเลย ถ้ากิ่งธรรมเราจะเข้าใจสิ่งใดไม่ได้

หลวงตาถึงบอกว่า “ฝันดิบ-ฝันสุก” เวลาฝันดิบๆ คือเวลาคิดนี่คือฝันดิบๆ ฝันดิบๆ นั่นละความฝัน เราจินตนาการ ความรู้สึกนี่ คือเหมือนกับความฝันอันหนึ่ง ความคิดก็เป็นความฝันอันหนึ่ง แต่เวลาไปฝันจริงๆ มันหลับไป.. ไม่ใช่หรอก มันฝันดิบ-ฝันสุก

อาการอย่างนี้มันเป็นอาการ เราตั้งสติไว้ สิ่งที่เกิดขึ้นมา นี่เริ่มต้นมันก็มีอาการสงสัยกันไปเรื่อยๆ มันเป็นเรื่องที่เราไม่เข้าใจ มันคล้ายคล้ายคล้อคลา มันนึกไม่ออก มันเหมือนฝัน มันเป็นการทำงานของจิตหรือเปล่าคะ..

จิตมันทำงานอยู่แล้ว จิตมันเป็นธาตุรู้ จิตเป็นธรรมชาติที่รู้ มันรู้ทุกอย่างที่อะไรผ่านเข้ามาในความรู้สึกของมัน มันจะรับรู้ทุกอย่าง ทีนี้ถ้าเรามีสติปัญญานี้มันรับรู้ตลอด พอรับรู้แล้วก็วางไว้ รับรู้แล้วก็วางไว้ เพราะมันไม่มีประโยชน์อะไรกับเรา เราจะให้ตัวมันรู้โดยตัวมันเอง ถ้าเราพุทโธ พุทโธ นี่เราต้องการให้มันรู้ตัวมันเอง ไม่ใช่ไปรู้คนอื่น เห็นไหม

จิตนี้เป็นธาตุรู้ มันต้องรับรู้ทุกๆ อย่าง แต่ตัวมันเองนี่มันส่งออก มันส่งออก แต่ถ้าเราพุทโธ เพื่อจะให้ตัวจิตนี้กลับไปรับรู้ตัวมันเอง ถ้ารับรู้ตัวมันเองนะ มันจะปล่อยวางทุกอย่างเลยกลับมาที่ตัวมันเอง นั่นคือสมาธิ..

สมาธิคือจิตตั้งมั่น สมาธิคือจิตหนึ่ง แต่เวลาเราคิดนี่คือสัญญาอารมณ์ เกิดมาเป็นสอง คือสัญญาอารมณ์กับจิต

สัญญาอารมณ์ กับ พลังงานคือตัวธาตุรู้ แต่อารมณ์ที่เกิดขึ้น นี่มันเป็นสองมาตลอด แล้วเราพยายามพุทโธ พุทโธ ให้มันกลับไปสู่เป็นหนึ่ง.. พุทโธ พุทโธ จนจิตมันพุทโธไม่ได้มันก็กลับไปเป็นหนึ่ง เห็นไหม ทีนี้มันยังกลับไปเป็นหนึ่งไม่ได้ เพราะว่า

อะไร เพราะว่ามันพยศ ! มันมีแรงต้านของมัน มันพยศของมัน เราก็พยายามต่อสู้กับมัน ด้วยสติปัญญาของเรา.. นี่คือการฝึกใจ ที่ว่าลำบากๆ ลำบากเพราะตรงนี้ไง ที่มันจะลำบาก มันจะทุกข์มันจะยากนี่เพราะเราจะฝึกฝนตัวเรา เราจะเอาชนะตัวเราเอง

ฉะนั้นพุทฺโธไป อาการอย่างนี้มันเป็นอาการ เหมือนกับลมพัดใบไม้ไหว เราไม่ต้องไปใส่ใจนัก คนเรานะไม่เคยสนใจตัวเองเลย มันก็คิดแต่เรื่องอื่นไป พอเกิดจะมาสนใจตัวเองปั๊บ มันจะเกิดปัญหามากมายไปหมดเลย

ฉะนั้นเราพุทฺโธของเราไว้ พุทฺโธของเราไว้.. พุทฺโธของเราไว้ไม่เสียหาย ! นี่ข้อ ๑.

ข้อ ๒. เอ็งอย่าหัวเราะนะ เราก็เหนื่อยนะ..

ถาม : ๒. เวลาก่อนนอนตอนเช้า พอหนูรู้สึกตัวร่างกายเหมือนจะเป็นสมาธิอยู่ แต่ไม่ใช่ ! ไม่ใช่ปกติ หนูจะภาวนาพุทฺโธต่อนิดหนึ่ง แล้วก็ค่อยๆ ทำความรู้สึกตัว แล้วค่อยลืมตาขึ้น.. จิตมันทำงานต่อเนื่องใช่หรือเปล่าคะ

หลวงพ่ : กรณีจิตทำงานต่อเนื่อง.. พูดถึงเวลาพุทฺโธ พุทฺโธนี้มันเป็นพุทฺธานุสติ พุทฺโธ พุทฺโธมันเป็นสมาธิอบรมปัญญา ทีนี้สมาธิอบรมปัญญานี้มันไม่ค่อยคิดอะไร แต่ถ้าพูดถึงการใช้ความคิดอย่างนี้มันเป็นปัญญาอบรมสมาธิ ถ้าปัญญาอบรมสมาธิ มันใช้สติปัญญาตามความคิด ถ้าจับความคิดเป็นคำๆ จับความคิดไว้ ถ้าสติเราทันนะ พอเราคิดใช่ไหมก็เหมือนกับเราเอามือหยิบสิ่งใด พอมือเราหยิบสิ่งใดไป พอสิ่งที่เราหยิบนี้มันผิดมันไม่ดี มันจะปล่อยออก ถ้ามันคลายออกมานี้เขาเรียกปัญญาอบรมสมาธิ

ฉะนั้นถ้าเราพุทฺโธนี้เราไม่ต้องใช้ความคิดใดเลย แต่นี้ความคิดสิ่งนี้มันมาคิดตอนหลังไง มันมาคิดตอนหลังคิดว่ามันเป็น ถ้าเราพุทฺโธ พุทฺโธอยู่นี้มันเป็นสมาธิอบรมปัญญา พอมันเกิดสมาธิแล้วมันเกิดปัญญา ก็คือการฝึกปัญญา แต่ถ้าเราพุทฺโธแล้วเราสงสัยๆ มันจะติดความสงสัยนี้ไปตลอด ฉะนั้นขณเวลาที่เราพุทฺโธนี้เราไม่ต้องคิดสิ่งใดเลย

แต่นี้มันเป็นเรื่องก่อนนอน ตื่นนอน.. นอนแล้วตื่น ตื่นแล้วนอน ขณะที่นอนเราไม่มีสติ เราจะบอกอย่างนี้นะ เราอย่าไปวิตกวิจารณ์กับการนอนของเรา ขณะที่เรามีสติ เราตื่นตัวอยู่นี้ เรากำหนดพุทโธของเราอยู่นี้ เราตั้งสติอยู่นี้เป็นการปฏิบัติ เราฝึกหัดใจเรา

ขณะที่นอน คือคนหลับแล้วนี่ไม่มีสติ พอคนหลับไปแล้วเราแก้ไขอะไรไม่ได้ หรืออก พอคนหลับไปแล้ว ทีนี้มันก็เป็นธรรมชาติของจิตแล้ว อยู่ที่มันจะแสดงออกมาไป บางคนนอนแล้วฝันบ่อย บางคนนอนอย่างไรก็ไม่ฝันนะ บางคนนอนแล้วไม่ฝันนี่เขาจะแปลกใจว่า เอ๊ะ.. ไอ้คนที่พูดฝันๆ นี่มันโกหกหรือเปล่า เพราะเขาไม่เคยฝัน คนไม่เคยฝันก็มีนะ เขาไม่เคยฝันเลย เขาไม่เคยสิ่งใดเลย นี่จิตของเขาเป็นอย่างนั้น เขาสร้างของเขาเป็นอย่างนั้น เขาฟังคนที่บอก คนนั้นก็ฝันอย่างนี้ คนนี้ก็ฝันอย่างนี้ เขาคงคิดว่าคนที่ฝันนี่คงจะขาดสติ คนไม่เคยเขาจะไม่รู้ว่าเขาเป็นอย่างไร

ฉะนั้นเวลาเรานอนไปแล้วนี่เราไม่ต้องวิตกวิจารณ์ แต่เวลาเราตื่นมาหรือว่าเราฝันมาแล้ว ถ้าตื่นแล้วนี่เป็นกังวล ตื่นแล้วเป็นทุกข์ ตื่นแล้วเก็บอารมณ์อันนั้นมา นี่เราแก้ไขตรงนี้ แก้ไขว่าสิ่งนั้นมันเป็นความสุขวิสัย เราทำสิ่งใดไม่ได้ แล้วสิ่งนั้นมันจะเป็นการพิสูจน์ว่า “จิตใจเรานี้ทำดีทำชั่วมาากน้อยแค่ไหน”

ถ้าสิ่งที่ทำดีมา มันต้องส่งผลมาเป็นทางบวก เป็นสิ่งที่ดีๆ มาทั้งนั้นแหละ แต่สิ่งที่ฝันแล้วมันมาให้โทษกับเรา สิ่งนั้นคือเราเคยทำกรรมมา แต่กรรมสิ่งที่ทำมาสิ่งนี้ กรรมที่ทำมานี้ไม่รู้ว่าจะชาติใด เมื่อใดที่ได้ทำสิ่งนี้มา เราก็ทำบุญกุศลแล้วอุทิศส่วนกุศลไป เพราะ ! เพราะมันเป็นประวัติศาสตร์ มันเป็นอดีต เราไปแก้ไขที่อดีตไม่ได้ ธรรมชาติขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่ได้สอนให้แก้ที่อดีตเลย แต่ ! แต่ที่พูดนี่อดีตหรือเปล่า.. อดีต ! อดีตเพราะอะไร อดีตเพราะจะชี้ให้เห็นว่าที่มา ก่อนที่จะทำเราต้องรู้ที่มา แล้วเราถึงแก้

“กรรมทั้งหลายมาแต่เหตุ”

ถ้าเราไม่รู้สาเหตุเกิดจากอะไร แล้วเราจะไปแก้อะไรล่ะ แต่ถ้าเราเข้าใจว่าสิ่งนี้มันเกิดมาจากกรรมไข่มุข เราทำบุญกุศลกัน แล้วอุทิศส่วนกุศลไป.. นี่ไงบอกว่าทำบุญแล้วไม่ได้บุญ ทำบุญแล้วไม่ได้ผลประโยชน์ นี่อุทิศส่วนกุศลไป แล้วพอนอนไปความฝันนั้นเริ่มจางลง ความฝันนั้นเริ่มเบาบาง ความฝันนั้นไม่ค่อยมาทำลายเรา

นี่ไงที่เราว่าทำบุญแล้วไม่ได้บุญไง ที่ว่าทำบุญแล้วไม่ได้ประโยชน์ไง ทำบุญแล้วก็ไปคิดแต่ว่าทำบุญแล้วจะต้องรวย ทำบุญแล้วเงินนี้อยู่ในถุงในฉาง แต่ไม่ได้คิดว่าทำบุญแล้วจะมีความสุข ไม่ได้คิดว่าทำบุญแล้วเป็นประโยชน์ไง

ฉะนั้นสิ่งที่มันนอนไปแล้วนะมันควบคุมไม่ได้ ถ้าควบคุมไม่ได้มันก็เป็นของเราล่ะ เป็นของเรา บางคนนอนไม่ฝัน นี่พอพูดอย่างนี้แล้วนะมันก็พูดอย่างที่ว่าสิ่งที่เป็นประโยชน์ หลวงตา ! ไปไหนไม่รอดต้องกลับมาหลวงตาทุกทีเลยนะ หลวงตาท่านจะออกปฏิบัติ ท่านกังวลอยู่ว่ามรรคผลจะมีหรือเปล่า ท่านถึงบอก ท่านอธิษฐานว่า “ถ้าจะออกปฏิบัตินี้ ถ้าประสบความสำเร็จขอให้มีสิ่งใดสิ่งหนึ่งบอกเหตุมา บอกมาทางนิมิตก็ได้ บอกมาทางฝันก็ได้”

แล้วท่านก็จำวัดไป จำวัดแล้วพอหลับไปหลับสนิทเลย ฝันว่าตัวเองเหาะขึ้นไปบนเมืองหลวง แล้ววนอยู่ในเมืองหลวงนั้น ๓ รอบ เห็นไหม นี่พอท่านฝันอย่างนั้นปั๊บ ท่านมั่นใจเลยว่า.. เพราะท่านอธิษฐานก่อนจะฝันไป ว่าถ้าออกไปปฏิบัติ มันจะประสบความสำเร็จหรือไม่ประสบความสำเร็จ ถ้าประสบความสำเร็จขอให้มีสิ่งใดบอกเหตุมา จะเป็นความฝันก็ได้ จะเป็นทางนิมิตก็ได้ แล้วท่านก็นอน

พอนอนแล้วมันก็ฝันไปฝันว่าตัวเองเหาะขึ้นไปบนอากาศ ไปวนรอบเมืองหลวง ๓ รอบ พอนอน ๓ รอบเสร็จแล้วก็กลับมาที่เก่า แล้วท่านก็ตื่นขึ้นมา พอตื่นขึ้นมาแล้วมันมีความมั่นใจ เห็นไหม “อ้อ ! ออกไปคราวนี้ต้องประสบความสำเร็จ” ขนาดออกไปประสบความสำเร็จนะ เวลาออกไปปฏิบัติ นี่จากนั้นมาก็ออกปฏิบัติ ไปอยู่จักราช ๑ พรรษา แล้วก็ไปหาหลวงปู่มั่น แล้วก็ไปจิตเสื่อที่หลวงปู่มั่น ไปสู้กันที่นั่น นี่ขนาดประสบความสำเร็จนะ

นี่ฝัน เห็นไหม จะบอกว่า คนที่ไม่เคยฝันเลย หรือจะฝันเป็นอะไรนี่ แต่เรามีสติปัญญาเราใช้ ไม่ต้องไปตื่นตื่นอย่างนั้น เวลาหลวงตาท่านฝัน ฝันว่าเหาะลอย ๓ รอบ มันมีความมั่นใจนะ คนเรานี้แหละเหมือนเราออกไปโดยเรารู้ว่าจะประสบความสำเร็จ เราจะมีคามมั่นใจ การทำนี่มันทำด้วยความมั่นใจนะ แต่ถ้าเราออกไปสะเปะสะปะนะ โห้.. เห็นเขาไปก็จะไปด้วยละ เห็นเขาปฏิบัติก็จะปฏิบัติด้วยละ มันไม่มั่นใจไง

ทีนี้ถ้าจะประสบความสำเร็จ ให้มีสิ่งบอกเหตุ อะไรก็ได้ แล้วก็บอกเหตุมา.. นี้เพราะท่านเป็นคนอธิษฐานเอง แล้วผลมันก็เกิดกับใจท่านเอง นี่คนใดทำเองแล้วรู้เอง มันคงเอง การปฏิบัติมันจะมันคงของท่านเอง.. ฉะนั้นเราฝันนี้มันสะเปะสะปะ นี่ขนาดเอาฝันหลวงตามาเทียบนะ นี่ก็ฝันอยู่เรื่อยละ

ฉะนั้น “มันเป็นการทำงานของจิตหรือเปล่า.. มันทำงานต่อเนื่องไหม”

มันทำงานต่อเนื่อง แม้แต่เราไม่นอนมันก็ทำงานอยู่ เวลานอนมันก็ทำงานอยู่ เห็นไหม หลวงตาถึงบอกว่า จิตเรานี้ปฏิบัติในครรรค์ ตั้งแต่วันนั้นล่ะ คือคิดเครื่อง จนกว่าเราจะตายไม่เคยพักเครื่องเลย แล้วเครื่องยนต์ที่ไม่เคยดับเครื่องเลย เครื่องยนต์นั้นมันได้ใช้งาน มันจะคงทนแค่ไหน แล้วเรามาพุทธโธ พุทธโธนี้เพื่อดับเครื่อง

จิตเป็นสมาธิคือจิตสงบ คือมันดับเครื่อง ดับเครื่องได้ ๕ นาที ๑๐ นาที เครื่องของคนไม่เคยดับเลย กับเครื่องของคนได้เคยดับ เคยพักเคยผ่อน เครื่องใครจะดีกว่ากัน.. ทีนี้เรามาทำความสงบเพื่อพักเครื่อง เห็นไหม อันนี้เพื่อประโยชน์กับเรานะ

ถาม : ๓. เมื่อประมาณอาทิตย์หนึ่งมีเหตุการณ์หนึ่ง พอหนูล้มตัวลงนอนหลับตา พอเริ่มจะภาวนาพุทธโธ เหมือนร่างกายเรามี ๒ อัน อันเบากับอันหนัก อันเบาลอยอยู่ข้างบน มันแผ่วๆ และมันจะเลื่อนออกเหลือมๆ กันนิดหนึ่ง จิตใจก็กึ่งๆ งงๆ และตกใจนิดหนึ่ง มันแว็บคิดขึ้นมาว่า นี่เป็นวิญญานออกจากร่าง รู้สึกว่ากระสับกระส่าย หนูเลยค่อยๆ ทำความรู้สึกตัว และค่อยๆ ขยับตัวพลิกดู พอมาตอนเข้าไม่เห็นเป็นอะไรเลย พออีกวันหนึ่ง ทำท่าจะเป็นอีก คราวนี้จะตั้งใจดูมัน (อีกวันจะตั้งใจดูกลับไม่เห็นเง) มันเป็นอาการสักอย่างของจิตใช่หรือเปล่านั้น

หลวงพ่ : เป็นอาการของจิตทั้งหมด ๓ ข้อนี้มันเป็นเหมือนกัน กัน แต่ ! แต่ความสงสัยมันสงสัยแบบ.. นี่ถ้าเราตอบไม่เคลียร์นะ กลับไปจะมีข้อที่ ๔ ข้อที่ ๕ ข้อที่ ๖ มา นี้มีมา ๓ ข้อนะ เดี่ยวจะมีข้อที่ ๔ มา เพราะมันปัจเจกตั้ง รู้จำเพาะตน.. ใครสงสัย แล้วพิจารณาแก้ไขโดยตัวของจิตเองนี้มันจะชัดเจนมาก แต่เวลาฟังเขาว่าฟังเขาบอก หรือครูบาอาจารย์บอกมันก็ยังมีสงสัยอยู่ ถ้ามีความสงสัยอยู่ มันก็จะยังมีความสงสัย.. สงสัย เห็นไหม ถ้าเราพิจารณาของเรา แก้ไขของเราไปแล้วมันจะเป็นไปได้ตามความเป็นจริงนั้น

ฉะนั้นเราจะพูดอย่างนี้ เราจะพูดว่าเวลาภาวนาไป เห็นไหม พอจิตมันเบา ถ้ามีการพุทโธคือมีการกระทำ.. เหมือนน้ำนี้ น้ำโดยปกติมันที่อยู่ของมันนิ่งๆ นั่นละ ถ้าเรามีอะไรเข้าไปทำความสะอาดมัน หรือไปทำอะไรนี่มันต้องมีอาการเคลื่อนไหว

จิตนี้พุทโธ พุทโธอยู่.. พอจิตนี้มันรู้สึกมันเบา มันมีเบามีอันหนึ่งอยู่ข้างบน อันหนึ่งอยู่ข้างล่าง พอร่างกายมันเบาจิตใจมันเบา พอจิตใจมันเบา มันเหมือนกับเรากำลังทำอะไรอยู่ เรากำลังด้วยความแน่นหมดเลย มันใจหมดเลย แต่พอเราภาวนาไปเรื่อยๆ มันเริ่มคลายออก เห็นไหม ในมือของเรา มันมีวัตถุที่เราทำอยู่

อาการของจิตคือขั้น ๕ คือความรู้สึก ความนึกคิด.. จิตนี้ พลังงานนี้มันทำอยู่ ฉะนั้นพอเราพุทโธไปพอมันปล่อย.. มันปล่อยนี้มันมีความรู้สึกได้ พอมีความรู้สึกได้ นี้ ความรู้สึกกว่าธรรมชาติของจิตมันเป็นอย่างนี้ ทีนี้พอธรรมชาติของจิตเป็นอย่างนี้ปั๊บ สิ่งที่ว่ามันเหลื่อมกัน มีอันหนึ่งหนักอันหนึ่งเบา

ถ้าสิ่งอะไรเกิดขึ้นกับจิต แล้วเรามีความสงสัย มีความยึดมั่นไปหมด เราจะต้องแก้ไขอย่างนี้ไปตลอดเลย แต่ถ้าเราจับหลักมัน เราพิจารณาว่า “จิต-อาการของจิต”

จิตคือตัวพลังงาน.. ความรู้สึกความนึกคิด ความหนักความเบาเป็นอาการทั้งหมด ถ้าเป็นอาการทั้งหมดนะ แล้วอาการมันมีร้อยแปดพันเก้า ถ้ามีสิ่งใดๆ ปั๊บ ถ้าเราใช้ปัญญาใคร่ครวญอันหนึ่งจนมันเข้าใจแล้วนี่ อะไรที่เกิดขึ้นมามันจะไม่ไปสงสัยอีกใจ พอไม่สงสัยอีก อะไรเกิดขึ้นนี่มันก็ว่างๆ มันก็มีโอกาสที่จะสงบได้มากขึ้น เพราะมันจะกลับมาสู่ที่จิตนั้น

ฉะนั้นถ้ามันตื่นนอนตั้งแต่ข้อที่ ๑ เห็นไหม ข้อที่ ๑ มันคล้อยคล้ายคล้อยคลา..

ข้อที่ ๒ มันเริ่มภาวนาไป มันมีความรู้สึกว่าเป็นสมาธิหรือไม่เป็นสมาธิ..

ข้อที่ ๓ มันมีอาการหนักอาการเบา..

นี่มันจะมี ถ้ามันหยาบมันก็จะหยาบ ละเอียดก็ละเอียด ละเอียดคือความรู้สึกมันจะละเอียดเข้าไป มันจะมีอะไรชัดเจนมากขึ้น พอชัดเจนมากขึ้น เราก็พุทโธของเราไป

เรื่อยๆ พุทโธของเราไปเรื่อยๆ มันเกิดขึ้นได้ มันเป็นไปได้ ความเป็นไปนี้มันเป็นผลงานของเรา

ฉะนั้นอย่าสงสัยไง.. ทีนี้พอกำว่าอย่าสงสัย แต่เราไม่ใช่พระอรหันต์ก็ต้องสงสัยเป็นธรรมดา คือว่าอย่าสงสัยในการกระทำของเรา แล้วถ้าเวลาปฏิบัติแล้ว เราออกมาใคร่ครวญของเรา เวลาบอกว่าการปฏิบัติมันยาก คือมันยากอย่างนี้.. มันยากคือว่า ยาก เพราะเป็นสิ่งที่เราไม่เคยรู้ไม่เคยเห็น แต่ถ้าเป็นเรื่องของทางโลกนะ เรารู้เราเห็น เราเข้าใจหมดแหละ

เรื่องโลกๆ นี้รู้เห็นกันทั้งนั้นละ ทางวิทยาศาสตร์พิสูจน์ได้หมดละ อะไรก็พิสูจน์ได้หมดละ เวลาเรื่องของคนอื่นนี้รู้หมดเลย เวลาใครเป็นทุกข์เป็นยากมาปรึกษาแนะนำเขาได้หมดเลย ใครมีปัญหามานั่งอยู่.. แนะนำเขาได้หมดเลย แต่เวลาตัวเองเจอเข้างงนะ.. เวลาตัวเองเจอนี้ปัจเจกตั้ง สันติภูมิกโ กเห็นไหม เรื่องคนอื่นแก่เขาได้หมด ใครมานั่งไอ้ไอ้.. ทุกข์ขนาดไหนมา ไอ้ไอ้.. จะช่วยเหลือเจือจานได้หมดเลย แต่เวลาตัวเองทุกข์นี้ ไอ้ไอ้.. หัวทิ่มบ่อเลย

ฉะนั้นถ้าเราปฏิบัติขึ้นมา ถึงเข้ามาถึงใจของเรา เราแก้ไขใจของเรา อย่าสงสัย.. อย่าสงสัยในความเป็นของเรา ในขณะที่ทำ

เวลาหลวงตาท่านสอนนะ “พุทโธ พุทโธนี่เหมือนโลกนี้ไม่มี เหมือนมีเรากับพุทโธเท่านั้น” ทีนี้เราไม่อย่างนั้นนี่ พอเราพุทโธนะ อยู่.. เรื่องนั้นก็ยังไม่ได้ทำ พรุ่งนี้จะต้องไปทำงาน ไอ้ไอ้.. พุทโธแล้วมันก็แว็บตลอดเลย

เวลาพุทโธแล้วเหมือนไม่มีอะไรเลย เหมือนมีเรากับพุทโธเท่านั้น พุทโธ ! พุทโธ ! พุทโธ ! อะไรจะเกิดช่วงหัวมัน นี่มันจะสงบเข้ามาได้.. แต่ทีนี้พอพุทโธแล้วแว็บตลอดแว็บตลอดใจ ถ้าพุทโธไม่ได้ พุทโธไม่ได้ก็ปัญญาอบรมสมาธิ ปัญญาอบรมสมาธินี้ใช้ปัญญาใช้ความคิด แล้วสติตามไป ตามความรู้สึกไป ตามไปนี่มันต้องหยุดได้ !

ความคิดเกิดขึ้นต้องหยุดได้ ! เพียงแต่เรา.. เวลามันกำลังจะหยุดๆ ก็ไปใส่ไฟชักที พอจะหยุดๆ ก็เติมไฟชักที เฮ้ย.. จะหยุดแล้วเว้ย ! ฮู้.. มาถึงครึ่งหนึ่งแล้วเว้ย ! ฮู้.. เติม

ไฟชั๊กก็ มันจะหยุดๆ มันก็ใส่ไฟเข้าไปชั๊กก็ มันก็ลุกขึ้นทีหนึ่ง ไม่เคยหยุดเลย.. ไม่เคยหยุดเลย

แต่ถ้ามีสติตามไปนะ มันหยุดได้ ! มันทำได้ ! แต่พวกเราเพราะกิเลสมันเป็นเจ้านายอยู่ นี่มันถึงทำไมได้ชั๊กอย่างหนึ่ง แล้วก็บอกว่า อู้อู้อู้อ.. ภาวนาลำบากเนาะ อู้อู้อ.. ของจริงนี่เพชร ! เพชรมันก็ต้องมีราคา พลาสติกมันไม่มีราคาหรือ พลาสติกไม่มีราคาแล้วก็มีเกลื่อนไปหมด แต่มันเหมือนกัน นี่เด็กๆ เห็นไหม คุณมันใส่เครื่องประดับเต็มตัวเลย แล้วมันหามาจากไหนล่ะ ใครๆ ก็ให้มันได้ แล้วก็ว่ามันง่าย.. มันง่าย..

โธ่ ! โธ่ที่พูดนี่นะไม่ได้โอ้อวดร้อนใครหรือ แต่มันอยากจะบอกให้เห็นว่าความจริงกับความไม่จริงมันอยู่คู่กัน ของจริงกับของไม่จริงอยู่คู่กัน ก็พยายามบอกของจริงไว้ให้คนมันได้หันมามอง ได้หันมาสนใจบ้าง ไม่ใช่เฮโลกันไปเอาแต่พลาสติก แล้วเพชรเยอะแยะก็เอาให้คนอื่นเขาไปหมด

ตอบอีกข้อหนึ่ง ข้อ ๒๘๓. นะ มันใกล้ๆ กัน พุทโธเหมือนกัน

ถาม : ๒๘๓. เรื่อง “พุทโธอยู่ที่ไหนกันแน่ครับ” (อ้ออ้อ.. อันนี้ก็อีกประเด็นหนึ่ง)

พระอาจารย์ให้กำหนดพุทโธที่ปลายจมูก ซึ่งขณะที่ภาวนาพุทโธ ลมก็กระทบปลายจมูกด้วย ถือเป็นอารมณ์สองหรือเปล่าครับ ทั้งๆ ที่แปลกใจและสงสัยอยู่ แต่ก็ไม่สนใจ ขอทำตามที่พระอาจารย์สอนครับ คือภาวนาพุทโธ กำหนดที่ปลายจมูก (โดยที่ยังมีความตั้งเลงสงสัยในใจอยู่) พอจิตเริ่มสงบ (ความฟุ้งซ่านต่างๆ ในหัวใจหายไป) พุทโธกลับไม่ได้อยู่ที่ปลายจมูก กลับไปอยู่ที่ความรู้สึก ซึ่งขณะนั้นก็ไม่ได้นึกถึงลมเลย

แปลกใจมากครับตอนแรก หรือนั่นก็หมายความว่าเราสามารถกำหนดพุทโธที่ใดก็ได้ในร่างกาย แต่สุดท้ายพุทโธก็จะกลับมาอยู่ที่ความรู้สึกของเราใช่ไหมครับ ซึ่งต่อๆ มา เวลาภาวนาผมก็ไม่ได้กำหนดพุทโธที่ปลายจมูกแล้ว แต่ผมกำหนดไว้ที่ความรู้สึกเลยครับ แล้วก็แปลกอีกครับ จิตมันสามารถสงบได้ดีและเร็วขึ้นมาก ที่เล่ามาทั้งหมดถูกต้องไหมครับ ถ้าถูกต้อง ผมจะภาวนาแบบนี้ต่อไป ที่เป็นเช่นนี้เพราะกลัวกิเลสตัวเองจะชักนำให้ผิดทางครับ

หลวงพ่อก : ไซ้.. ไซ้.. ไซ้.. พอเราพุทโธ พุทโธนี่นะ เราพุทโธที่ลมที่ปลายจมูก นี่คือการสอนผู้ปฏิบัติที่เริ่มต้น เพราะเวลาปฏิบัติเริ่มต้นเราจะสับสน เพราะจิตใจนี้เป็นนามธรรม แล้วเราจะทำสิ่งใดไม่ได้เลยไซ้ใหม่ เราก็ให้กำหนดลมหายใจเข้าพุท.. ลมหายใจออกโธ..

ลมหายใจเข้าพุท ลมหายใจออกโธ เริ่มต้น มันเป็นรูปธรรม.. รูปธรรมแต่จริงๆ แล้วพุทโธ พุทโธ นี่พอบอกพุทโธต้องหาย พุทโธต้องหาย.. มันจะหายต่อเมื่อ ต่อเมื่อจิตมันสงบจริงๆ แต่ส่วนใหญ่แล้วมันไม่หายจริง แต่เราไปสร้างภาพว่ามันหาย มันก็เลยไม่ป็นสมาธิ ฉะนั้นเราบอกพุทโธ พุทโธ พุทโธ ถ้ามันละเอียดเข้าไปนี่ จากปลายจมูกมันเริ่มหายไป

คำว่าหายไปคือมันรับรู้ละเอียดขึ้น.. ละเอียดขึ้น.. ละเอียดขึ้น แต่สติกับผู้รู้ที่เด่นชัดมาก แล้วถ้ามันขยับไปที่ตัวรู้ เห็นไหม สุดท้ายแล้วมันกลับไปอยู่ที่ความรู้สึก.. ที่ตัวรู้สึก ไอ้ตัวรู้สึกนั่นแหละคือจิต ถ้ามันอยู่ที่ตัวรู้สึก ถ้ามันยังพุทโธอยู่ได้นะมันยังไม่ป็นความจริง.. พุทโธ พุทโธจนมันนึกพุทโธไม่ได้ มันนึกพุทโธไม่ได้ นี่มันนึกพุทโธได้ นะ

ที่เราพูดนี้.. ถ้ามันเป็นอย่างที่พูดนี้จริง ถ้าเป็นอย่างที่พูดจริงนี้ไซ้ได้ คือการฝึกมันจากหายามันไปหาละเอียดจริงๆ จากหายไปหาละเอียดนี้ถูกต้อง

แต่ ! แต่พูดถึงว่าถ้ามันเข้าไปอยู่ที่ความรู้สึก แล้วมันเลื่อน.. เพราะหลวงตาท่านใช้คำนี้ ท่านบอกว่า เรายังเป็นเหมือนเจ้าของบ้าน ถ้าเรานั่งเฝ้าอยู่ที่ประตูบ้าน แยกไปใครมาเข้าออกนี้เราจะเห็นหมด แต่ถ้าพูดถึงเราเป็นเจ้าของบ้าน เวลาแขกคนแรกมาเยี่ยมบ้านแขกคนแรกเขาเดินมาในบ้านเรา แล้วเราก็ตามแขกคนนั้นไป ประตูบ้านเราก็ถูกทิ้งนะ พอเราทิ้งปั๊บ นี่คนมาคนที่ ๒ ที่ ๓ เราจะไม่ว่าใครมาเลย

ฉะนั้นถ้าเราตามเข้าตามออกมันจะสงบได้ยาก แต่ถ้าเราอยู่เฝ้าที่ประตูบ้าน ใครจะเข้าใครจะออกนี้เราจะรู้หมด เราจะปล่อยใครจะเข้าใครจะออกนะ คือไม่ตามใจ คือไม่ตามว่า สมาธิสั้นก็รู้ว่าสั้น ยาวก็รู้ว่ายาว ในคำราจะบอกอย่างนั้น ลมเข้าสั้นก็รู้ว่าสั้น ลมเข้ากลางก็รู้ว่ากลาง ลมเข้าออกยาวก็รู้ว่ายาว ก็ว่ากันไป..

แต่ถ้ามันเข้าอยู่อย่างนั้นนะ มันก็เหมือนกับเราก็จะอยู่กับลมหายใจอยู่อย่างนั้นละ แต่ถ้าเราอยู่เฉยๆ มันละเอียดก็รู้ว่าละเอียด ไม่ละเอียดก็รู้ว่าไม่ละเอียด นี่เรารู้ของเราเอง นี่ก็เหมือนกัน แต่ถ้ามันละเอียดเข้า.. ละเอียดเข้า มันก็เข้ามาอยู่ที่ความรู้สึก ก็ตัวรู้สึกนั้นแหละคือตัวธาตุรู้

ถ้าตัวธาตุรู้ เห็นไหม “พุทฺโธ.. ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน” ถ้ามันเข้าไปถึงตัวมัน มันจะชัดเจน มันจะรู้สึกตัวอยู่ มันจะตื่น มันจะเบิกบาน มันจะสว่างของมัน มันจะมีความสงบ สดชื่นของมัน นี่คือตัวจริง ถ้าตัวจริงมันเกิดขึ้น แต่เนี่ยถ้ามันเข้าไปอยู่ที่ความรู้สึก ถ้ากำหนดได้จริง.. พุทฺโธไปเนี่ยมันเหมือนเราพูดคักหน้าเนาะ ไปคักปลาคักไซก่อนมันไม่ดี

เวลาเรากำหนดพุทฺโธ พุทฺโธที่ปลายจมูกนะ นี่คือการสมถะสอง.. จะการสมถะสองหรือไม่สองนี้ มันก็ต้องทำให้ละเอียดขึ้นมา พอละเอียดเข้ามาที่อยู่ที่ความรู้สึก คำว่าความรู้สึกมันยังไม่ใช่ธาตุรู้ เพราะความรู้สึกกับพุทฺโธมันยังมีอยู่

เราจะบอกว่ากิเลสเนี่ยมันละเอียดไป มันละเอียดคือว่า ถ้าเราทำแล้วเนี่ยมันจะสร้างเหมือนกับเขาพยายามสร้างผลงานให้เราตามอันนั้นไปไป แต่ผลงานนั้นถ้าเราตามไปแล้ว ถ้าพื้นฐานเราไม่ดีเนี่ยมันจะไหว แต่ถ้าพื้นฐานเราดีนะ มันจะสร้างผลงานมาอย่างไรเราก็ทันตลอดนะ มันจะเป็นประโยชน์กับเรา.. มันนึกเดียวใจ ถ้าพื้นฐานดี ทุกอย่างดี แล้วเราทำไปนะมันจะดีไปหมดเลย แต่พื้นฐานไม่ดีใช่ไหม มันสร้างให้เราตามความรู้สึกนั้นไป พอเราขยับตามนะ เดี่ยวจะเลื่อมหมดเลย.. หายหมดเลย !

ฉะนั้นถ้าเราพุทฺโธ พุทฺโธไปเรื่อยๆ จะบอกว่า ถ้ามันอยู่ความรู้สึก หรือมันจะมาอยู่ที่ไหนก็แล้วแต่ ต้องกำหนดพุทฺโธไว้ เราถึงบอกพุทฺโธชัดๆ คำว่าชัดๆ เพื่อป้องกันตรงนี้ไง เพราะถ้าไม่ชัดนะ พุทฺโธ พุทฺโธละเอียดไปเรื่อยๆ แล้วก็เวียนหายเลย มันจะเวียนหายเลย พอเวียนหายไปแล้วนะ โอ๊ย.. พุทฺโธหาย อู้ฮู.. พุทฺโธไม่มีแล้ว อู๊ย.. มันว่างๆ

มันกว้างหรือมันว่าง ?

มันหลับหรือมันตื่น ?

มันว่างนี้ว่างของใคร ? ว่างของธรรมะหรือว่างของกิเลส ถ้าว่างของกิเลสคือว่างหายไปแล้ว ตรงนี้.. ตรงนี้หลวงตาม้าท่านบอกว่า

“การภาวนานี้มันมียากอยู่ ๒ คราว คราวหนึ่งคือคราวเริ่มต้น กับคราวหนึ่งคือคราวสุดท้าย”

คราวเริ่มต้นเหมือนคนฝึกงานยังไม่เป็นงาน แต่ถ้าใครฝึกงาน หัดงานจนทำงานได้แล้วนะ เหมือนเรานี่ เรากำหนดพุทโธจนจิตสงบเหมือนเรามีทุน มีทุนแล้วเราออกทำธุรกิจ ฉะนั้นถ้าเราพุทโธ พุทโธนี่คือเราฝึกงานเราหัดงาน ถ้าเราทำของเราได้นะ.. เริ่มต้นนี้มันยาก แต่ถ้าเริ่มต้นมีพื้นฐาน มีสิ่งที่ดีขึ้นมา การกระทำของเราต่อไปภาคหน้า มันจะมั่นคงแข็งแรง แล้วทำไปได้ดี

ฉะนั้นพื้นฐาน ที่เราพูดปากเปื่อยปากและ มันก็ตรงนี้ ตรงนี้เพราะอะไรรู้ไหม ตรงนี้เพราะกระแสสังขมมันแรงมาก.. แรงมากกว่าพุทโธนี่ไม่มีประโยชน์ พุทโธมันเป็นสมณะ พุทโธนี่ทำแล้วมันไม่ใช่สติปัญญา ๔

ไอ้พวกเราก็อยากได้ผลงานกัน ก็ทิ้งฐานกันหมดใจ แล้วก็ล้มลุกคลุกคลาน แล้วก็ทำกันไป.. แล้วอย่างที่ว่า นี่ทำไปทำมาก็ไปสปากันนั่นล่ะ ไปสบายๆ อยู่แล้วมันก็ไม่ไปไหนหรอก มันเลยไม่เป็นธรรมนะ

มันเป็นสัญญาอารมณฺ์ ! มันเป็นสัญญาอารมณฺ์ สัญญาธรรมะ สัญญาจากธรรมะของพระพุทธเจ้า สัญญาเป็นโลก แต่ถ้าทำจริงมันต้องหัวหกกันขวิดอย่างนี้.. มันจะลงจริง ทำจริง ได้ผลจริงแต่มันจะยาก มันจะยากเพราะอะไร เพราะสิ่งนี้มันเป็นอริยทรัพย์ ทรัพย์ที่จะทำให้เราพ้นจากกิเลส ทรัพย์ที่จะทำให้เราไม่ต้องมาเกิดมาตาย

เราทำสิ่งใดก็ได้แต่ไม่พ้นจากการเกิดและการตาย แต่ถ้าเราทำของเราจริงขึ้นมา มันจะเป็นสิ่งที่มาทำความสะอาด มันเป็นธรรมเหนือโลก

“ธรรมะเหนือธรรมชาติ.. เหนือทุกอย่าง”

ทีนี้การที่ว่า สิ่งของมันเหนือ สิ่งที่มีค่าคิดเป็นราคาไม่ได้เลย แล้วเราจะทำกันแบบว่าง่ายๆ แล้วได้มา นี่มันจะเป็นไปได้อย่างไร ฉะนั้นมันจะยากมันจะง่าย มันก็อยู่ที่วาสนาของคน อยู่ที่การกระทำของคน เราจะเอาของจริง เราไม่ใช่เอาของจอมปลอม เอาของสิ่งที่โลกเขาสร้างภาพกันขึ้นมา

ฉะนั้นเราทำจริงเห็นจริงขึ้นมา แล้วเรามาคุยกัน.. มันดินะที่เรามีครูมีอาจารย์ มีครูมีอาจารย์เพราะเราปฏิบัติแล้ว แล้วเราก็ก็นไปหาครูบาอาจารย์ เราไปปรึกษาท่านไปอธิบายให้ท่านฟัง ผิดถูกท่านจัดการเรา ท่านบอกเรา นี่มันเป็นประโยชน์กับเรามหาศาลเลย.. ดึกว่าเราทำเองนี่เอง ให้ค่าตัวเอง แล้วก็ไปพระอรหันต์บ้างอยู่นั่นละ ฉะนั้นเป็นพระอรหันต์บ้าง ! บ้าง อยู่นั่นละ มันก็บ้างอยู่นั่นละ ไม่มีประโยชน์หรอก.. เราต้องทำให้เป็นตามเนื้อหาระ ให้เป็นตามความเป็นจริง มันจะทุกข์จะยากก็ให้ทำไป

ฉะนั้นที่เขายก “พุทโธมันอยู่ที่ไหนกันแน่ครับ”

“พุทโธเป็นพุทธานุสติ แต่ธาตุรู้นี้เป็นเนื้อของพุทโธ”

จากคำบริกรรมพุทโธ พุทโธมันอยู่ แต่เริ่มต้นพุทโธ.. ไซ้ อยู่ที่ปลายจมูก ไว้ที่อย่างนั้นก่อน.. นี่เราจะบอกว่าถ้าภาวนาพุทโธอยู่ที่ความรู้สึกได้ ให้พุทโธไป แล้วจำคำนี้ไว้ ! “ถ้าพุทโธมันเลื่อนลอย พุทโธมันจับต้นชนปลายไม่ได้ ให้กลับไปอยู่ที่ปลายจมูกอีก เพราะสิ่งที่มันเป็นประโยชน์ขึ้นมา มันเกิดขึ้นจากปลายจมูก”

เพราะเรากำหนดที่ปลายจมูกไซ้ใหม่ แล้วมันพัฒนาขึ้นมา มันดีขึ้นมา จนมันอยู่ที่ความรู้สึกนี้ถูกต้องใหม่.. ถูก ! ถูก ! แต่ถ้าพูดถึง ถ้าเราเข้าไปสู่สิ่งใดโดยที่พื้นฐาน เราจะยืนด้วยตัวเอง เราจะพัฒนาการ นี่มันลืมพื้นฐานมันทิ้งพื้นฐานไป เวลามันเสื่อมแล้วมันจะไม่มี มันจะสร้างตัวขึ้นมาเองไม่ได้

ฉะนั้นเริ่มต้นอยู่ที่ปลายจมูก แล้วถ้ามันกลับมาอยู่ที่ความรู้สึก แล้วถ้ามันภาวนาได้ง่ายให้ภาวนาไปเลย เพราะเราภาวนาขึ้นมาเพื่อต้องการผล ถ้าผลมันออกมา..

“สุดท้ายแล้วพุทโธก็กลับมาอยู่ที่ความรู้สึกครับ ต่อมาเวลาภาวนาผมก็ไม่ได้กำหนดพุทโธที่ปลายจมูกอีกเลย แล้วผมกำหนดไว้ที่ความรู้สึกเลยครับ.. แล้วก็แปลกอีกครั้ง มันสามารถสงบได้ดีและเร็วขึ้นมาก”

แหม.. คำนี้ถูกใจมาก “มันสงบได้ดีและเร็วขึ้นมาก” ถ้าทำได้จริงทำไปเลย ! ถ้าทำได้จริงนะ.. ทำได้จริงนี่เพราะว่ามันมาจากปลายจมูก มันถึงมีผลอันนี้ แล้วถ้ามาอยู่ที่นี้ปั๊บ พอมันเสื่อม พอตรงนี้ก็เสื่อม ปลายจมูกก็ไม่ได้จับไว้นะ ก็เลยอยู่สูญญากาศไง ตั้งตัวเองไม่ได้.. แต่ถ้ามันตั้งตัวเองได้ เวลามมาถึงที่ความรู้สึกก็อยู่ที่ความรู้สึก ถ้าพอมัน

เสื่อมก็ไปอยู่ที่ปลายจมูก คือเหมือนกับปลายจมูกนี้มันเป็นฐานรองรับไว้ แล้วพุทธโศกกลับมาอีกมันก็จะดำเนินงานไปได้

นี่พูดถึงว่าเราตอบอย่างนี้เนาะ.. เอวัง